

СПИСОК ЦИТИРОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Інформаційно-аналітичні матеріали «Розвиток економіки та банківської системи України». – К.: НБУ, 2004. – 64 с.
2. Беллон Ж.-Б., Пастере О. «Банков больше не существует: размышления в банковской деятельности» // Банки: мировой опыт, №6, 2004г., с.13-16.
3. Дьюфи Г. «Размывание границ банковского сектора» // Банки: мировой опыт, №5, 2002г. с.8-13.
4. Дмитро Крохмалю, «Фінансове управління економічними процесами: слово науковців» // Вісник НБУ жотень 2007р., с.20-25.
5. Вісник НБУ «основні показники діяльності банків України на 1 жовтня 2007року», с.70.
6. Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. Выпуск 87. «Стратегічні тенденції розвитку менеджменту в умовах невизначеності середовища господарювання» В.Є.Момот, доц., к.ф.-м.н., О.В. Жовтобрюх, с.109-117.
7. Вороніна М.С. Управління економічними та соціальними процесами підприємства. Монографія. – Харків: Вид. ХДЕУ, 2002.- 432с. (Укр. мов.)
8. Азаренкова Г.М. Фінансові потоки в системі економічних відносин: Монографія. – Х.:ВД «ІНЖЕК», 2006.-328 с. Укр. мова.
9. Азаренкова Г.М., Дікань Л.В., Новосельцеві Т.О. Сучасні комерційні банки: персонал, розвиток, організація: Монографія/за ред. проф. Л.В. Дікань. – Х.: Видавничий Дім «ІНЖЕК», 2003.- 132с. Укр. мова.
10. www.rambler.ua
11. www.yandex.ru

УДК 336.763.332

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ МУНІЦИПАЛЬНИХ ОБЛІГАЦІЙ

Сліпак О.М.

*Научный руководитель: к.е.н., доцент Стороженко О.О.
УО «Університет Банківської справи Національного банку України (м. Київ)»*

Резюме

Целью работы есть исследование состояния рынка муниципальных облигаций Украины. Предметом исследования есть муниципальные облигации. Объектом исследования есть рынок муниципальных облигаций.

Для достижения поставленной цели сформулированы следующие задания:

- 1) обосновать роль и значение муниципальных облигаций для развития провинциальных финансов;
- 2) рассмотреть проблему рисков муниципальных займов, предложить методы их минимизации;
- 3) обосновать необходимость государственного контроля провинциальных займов;
- 4) обосновать проблемы развития рынка муниципальных облигаций.

Summary

The object of this work is the investigation of the market state of municipal obligations of Ukraine. The subject of this work is the local obligations loan. The object of this research is a market of municipal obligation.

To reach the made purpose is formed the next tasks:

- 1) to substantiate the role and the meaning of municipal obligation for the developing of the local finances;
- 2) to consider the problem of risks of municipal loan, to suggest the ways of their minimalisation;
- 3) to substantiate the necessary of state control of the local loans;
- 4) to substantiate the problems of the developing of the market of municipal obligations.

Останніми роками спостерігається зростання економічної самостійності регіонів, що дає змогу не лише місцевим органам влади розкривати ініціативу, а й покладає на них частину відповідальності за реалізацію економічної політики держави. Однією з найбільш характерних особливостей формування за сучасних умов бюджетів різних рівнів та позабюджетних фондів є податки і нормовані відрахування. При цьому значна частина видатків покладається на місцеві бюджети. На сьогодні існує проблема недостатнього бюджетного фінансування міст і областей України. Тому актуальною є тема залучення фінансових ресурсів для місцевих органів влади України за рахунок випуску місцевих муніципальних та регіональних позик.

Дана тема розглядається на теоретичному та методологічному рівнях у роботах таких науковців як О.Н. Мозкового, Є. Пастернака, В. Падалки, В.В. Зайчикові, О.А. Білоуса, К. Борисюка, Д. Ткаченка, О.В. Баула, Н.О. Мудрика, Д.В. Корнєєва, Н.І. Волкова.

Муніципальні запозичення є важливим джерелом фінансового забезпечення розвитку місцевого самоврядування. Випуск місцевих облігацій дозволяє вирішувати одночасно кілька завдань: місцеві органи отримують необхідні їм для реалізації проекту кошти; їм немає необхідності використовувати кошти місцевого бюджету, а значить, і збільшувати місцеві податки; інвестори отримують у власність надійні і ліквідні цінні папери, що приносять певний дохід; місцеве населення отримує важливий для його існування об'єкт і користується його товарами, роботами чи послугами. Емісія муніципальних облігацій забезпечує зниження вартості обслуговування внутрішнього боргу, залучення в економіку регіону коштів іноземних інвесторів та сприятиме трансформації коштів населення в інвестиції. Місцеві облігації можуть замінити облігації внутрішньої державної позики при переорієнтації Мінфіна України на залучення дешевих грошей на європейському ринку. При цьому кошти будуть спрямовані на конкретно визначені програми розвитку регіону, а також для фінансування різного роду місцевих проектів – будівництва мостів, очисних споруд, системи водопостачання тощо, що створить нові робочі місця, збільшить податкові надходження, зменшить соціальну напругу, сприятиме розвитку інфраструктури

ринку цінних паперів. Серед національних інвесторів зростає зацікавленість у надійних і ліквідних цінних паперах, а іноземні інвестори поширяють наступ на український фондовий ринок. Отже, муніципальні запозичення є важливим інструментом інвестиційної політики на місцевому рівні.

Але не дивлячись на значну роль та значення муніципальних облігацій для розвитку місцевих фінансів, залучення коштів до бюджетів місцевих органів влади шляхом їх випуску на сьогодні не має широкого поширення в Україні. На первинному ринку процес емісії облігацій місцевих позик в Україні відбувається майже стихійно. Протягом 1991-1995 років жоден орган місцевої влади не став емітентом і лише у 1995 році до емісії облігацій вдалися відразу декілька органів місцевого самоврядування.

Протягом 2006 року Комісією з цінних паперів та фондового ринку зареєстровано 6 випусків облігацій місцевої позики на загальну суму 83,5 млн. грн., в тому числі: Івано-Франківською міською радою (на суму 5,5 млн. грн.), Комсомольською міською радою (на суму 8,0 млн. грн.), Донецькою міською радою (на суму 50,0 млн. грн.) та 3 випуски облігацій місцевої позики Вінницької міської ради на загальну суму 20,0 млн. грн. [7]. Динаміку випуску облігаційних позик місцевих органів влади України з 1996 по 2006 рік на основі статистичних даних Державної комісії з цінних паперів фондового ринку подано на рис.1 та рис.2.

Рис.1 Випуск облігаційних позик місцевих органів влади України з 1996 – 2006 року

Випуск облігаційних позик місцевих органів влади України з 1996 - 2006

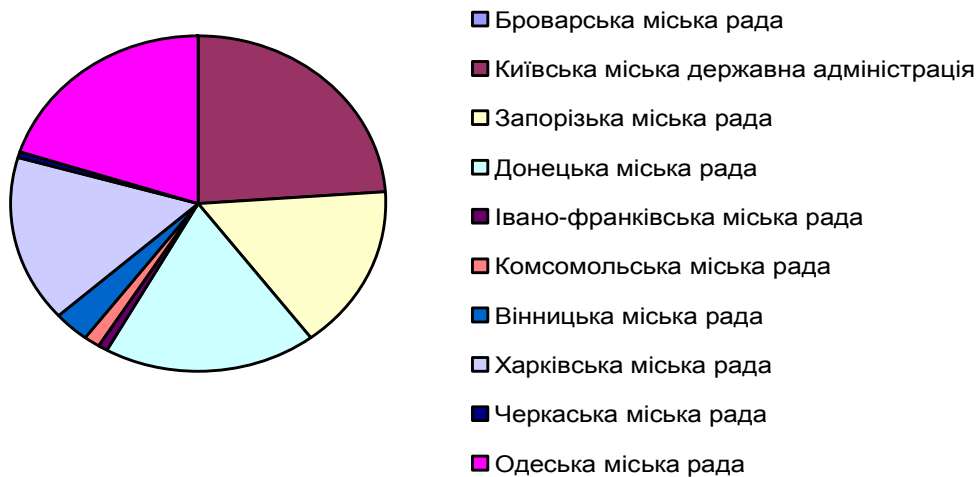

Рис.2. Випуск облігаційних позик місцевих органів влади України з 1996 – 2006 року

На позабіржовому ринку торгівлю облігаціями місцевих позик здійснює ПФТС. У структурі торгів ПФТС на 23 грудня 2005 року муніципальні облігації займають 4,92%, для порівняння корпоративні облігації 45,83%, державні облігації – 28,33%, акції – 20,51%, інвестиційні сертифікати – 0,41%. В списку ПФТС на 2005 рік знаходилось 508 цінних паперів з них 12 муніципальних облігацій, для порівняння акцій – 256, корпоративних облігацій – 212, інвестиційних сертифікатів – 12 [9].

Залучення коштів шляхом випуску облігацій місцевих позик так і не набуло поширення в Україні в 90-х роках. Основними причинами, що негативно вплинули на розвиток муніципальних облігаційних позик є: невідпрацьованість схем облігаційних позик, що пов'язано з відсутністю досвіду та чіткості в інвестиційних планах емітентів; нерозвинутість інфраструктури регіональних фондових ринків; відсутність механізму прав кредиторів, а також розвиненої системи моніторингу реалізації інвестиційних проектів та оцінки величини кредитних ризиків за ними; незначний інвестиційний потенціал основної маси населення, відсутність довіри населення до інструментів ринку цінних паперів та нестачу оборотного капіталу у юридичних осіб; низька ліквідність облігацій органів місцевого самоврядування.

При здійсненні муніципальних запозичень муніципалітети також стикаються з перешкодами у вигляді різних ризиків. Основні з них це такі комплексні ризики, як ризик неплатежу, макроекономічні ризики та правові. Класифікація ризиків муніципальних запозичень подано на рисунку:

Для того щоб мінімізувати ризики муніципальних запозичень В.М. Падалкою запропоновано декілька шляхів, а саме [11, ст.120]:

1. отримання муніципалітетом кредитного рейтингу для об'єктивної оцінки ризиків, пов'язаних із запозиченнями та для відстеження загрози дефолту муніципалітету;
2. стабілізація фінансів міста;
3. проведення активної політики підвищення рівня життя мешканців.

Таким чином, в Україні маємо низьку перешкод щодо розвитку ринку муніципальних облігацій, якими є як внутрішні проблеми, що пов'язані з розвитком ринкової інфраструктури, так і ряд законодавчо закріплених обмежень на діяльність місцевих рад стосовно здійснення запозичень. Так на думку О.А. Білоуса, найбільшим бар'єром на шляху розвитку муніципальних запозичень є вимога Кабінету Міністрів України щодо висновку рейтингової агенції кредитного рейтингу позичальника [5, ст.128].

Також на думку Зайчикові В.В. необхідне державний контроль за місцевими запозиченнями для запобігання тому, щоб місцеві органи влади запозичували більше, ніж вони можуть виплатити. В цілому місцеві запозичення обмежуються лише як складова загальнодержавної програми, для скорочення повного рівня державного боргу або для скорочення суспільних витрат консолідованого бюджету. Тому необхідно також сформулювати чіткі умови надання державної допомоги у разі банкрутства місцевих органів влади, забезпечити періодичне опублікування інформації щодо стану місцевого і регіонального боргу та здійснених виплат відсотків [4, ст.42].

Багато науковців і зокрема М.М. Пастернак зазначають що для України важливий зарубіжний досвід використання муніципальних облігацій. Це дозволить, по-перше, визначити основні засади застосування сучасного інвестиційно-кредитного інструментарію місцевих фінансів країн з розвинутою ринковою економікою, по-друге, визначити певні закономірності в побудові механізмів випуску та розміщення позик органів місцевого самоврядування, по-третє, виявити елементи позитивного досвіду, який може бути врахований у практиці при використанні українських місцевих позик [2, ст.56]. Враховуючи досвід розвинутих країн можна врахувати такі напрями як: по-перше, найбільш привабливою рисою як для інвестора, так і для емітента є звільнення доходів по облігаціям від оподаткування; по-друге, муніципальні облігації належать до цінних паперів з невисоким ступенем ризику, оскільки покриваються насамперед за рахунок місцевих податків, найбільш стабільним серед яких є податок на майно; по-третє, емісія муніципальних цінних паперів може спричиняти зростання боргу місцевих органів влади, управління яким значною мірою залежить від політики вищих органів влади; по-четверте, фінансова діяльність місцевих органів здійснюється на основі загальнодержавного законодавства.

Складності, що стоять на шляху розвитку ринку місцевих облігацій, можуть бути вирішені державою тільки в тісній взаємодії з професійними учасниками фондового ринку. У цьому зв'язку доцільно наголосити на можливості активного використання саморегулювання як засобу оперативного вирішення проблем.

СПИСОК ЦИТИРОВАННИХ ИСТОЧНИКОВ

1. Облігації: надійність та надія. / О.Н. Мозговий // Фінанси України. -1996. -№11.-С.80.
2. Муніципальні позики у США / Є. Пастернак // Наукові праці НДФІ. -2003. -№1.-С.56.
3. Муніципальні запозичення в Україні за часів царської Росії/ В. Падалка //Фінанси України. -2005. - № 10. - С.151.
4. Теоретичні та практичні проблеми управління муніципальними запозиченнями / В.В. Зайчикова // Фінанси України. -2007. -№1. - С.36.

5. Ринок облигацій як сегмент фондового ринку. Білоус О.А. //Фінанси України.- 2005. - №2. - с.123-128.
6. Муніципальні облигації як оновлений інструмент ринку цінних паперів // Борисюк К. Цінні папери України. - 2004. - №21. - с. 10-11.
7. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку // www.ssmc.gov.ua.
8. Д. Ткаченко «Ринок муніципальних облигацій: світовий досвід та перспективи в Україні» // www.uafr.com.ua.
9. Фондовий ринок України (ПФТС) в 2006 році // www.uaib.com.ua.
10. Баула О.В. «Муніципальні облигації як інструмент фінансування місцевих бюджетів» // www.tariffreform.padco.kiev.ua.
11. Ризики муніципальних запозичень // Падалка В.М. / Фінанси України – 2005 с. 114-122.

УДК 336.71

КОЛЕКТОРСЬКІ АГЕНТСТВА ТА МЕХАНІЗМИ ЇХ СПІВПРАЦІ З БАНКАМИ

Шаповалов С.М.

*Научный руководитель: ст. викладач кафедри „Банківська справа” Бартош О.М.
УО «Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи
Національного банку України (м.Київ)»*

У статті розглянуто підходи до трактування сутності колекторських агентств. Розкрито принципи роботи даних спеціалізованих установ. Визначено механізми співробітництва банків з колекторськими агентствами.

The article considers the approaches to interpreting the essence of collection agencies. Principles of activity these specialized institutions are explored. Mechanisms of collaboration between banks and collection agencies are defined.

Постановка проблеми. Кредитні операції, з одного боку, стимулюють розвиток економіки, а з другого – найризиковіші, тобто такі, яким постійно властивий певний рівень неповерненості. Останнім часом стрімко зросли обсяги кредитів фізичним особам і більшість спеціалістів висловлюють занепокоєння щодо значного підвищення ризиковості кредитної політики вітчизняних банків. За дуже короткий проміжок часу - буквально декілька років - кількість невиконаних грошових зобов'язань громадян і організації перед своїми кредиторами суттєво зростає.

На ринку надання послуг з відстрочкою платежу банки, кредитні спілки та інші фінансово-кредитні установи виявляються менш захищеними, а їхні юридичні відділи і служби безпеки просто фізично не встигають повністю відпрацьовувати кожен випадок неповернення.

Індивідуальна робота з кожним боржником, що звичайно застосовується як традиційний спосіб стягнення боргу, неможлива, оскільки їх сотні і навіть тисячі. Звичайний фахівець зі стягнення боргу не може персонально працювати з десятками справ, а збільшення штату економічно не завжди доцільно. Треба було винайти нові технології роботи з поправкою на кількість і з мінімальною втратою в якості: так з'явилися колекторські агентства, що застосовують колекторський підхід до стягнення заборгованості.

Метою статті є спроба автора визначити суть колекторських агентств, визначити механізми та принципи їх співробітництва з банківськими установами.

Основу дослідження склали статті в такій науковій періодиці: Фінансовий ринок України, Фондовий ринок, Банковський менеджмент [1,2,3,4].

Виклад основного матеріалу. Колектор (від латинського collection - збирач). Зовсім недавно це неоднозначне слово і похідні від нього увійшли в ділову лексику.

В науковій літературі можна зустріти різні визначення колектора, а саме „колекторство – це засноване на законі конвеєрне стягнення великої кількості переважно однотипних боргів” [1]; „колекторське агентство – це яскравий приклад аутсорсингу в банківській сфері”[5, с. 90].

Колекторський підхід можна охарактеризувати як конвеєрне, максимально формалізоване і технологічне, стягнення великого обсягу заборгованості одного типу безперечною характеру. Відповідність цьому визначенню дозволяє безпомилково відрізнити колекторську фірму від звичайної юридичної чи охоронної. Забезпечити велике проходження справ через конвеєр колекторського агентства дозволяє чіткий поділ праці і той факт, що борги, наприклад за банківськими кредитами, однотипні (однакова кількість однотипних документів, що підтверджують борг і розрізняються тільки персональними даними позичальника) і безперечні (немає про що сперечатися з боржником – гроші брав, не повернув, потрібно їх повернути і заплатити відсотки із санкціями).

Колекторський бізнес як самостійний елемент фінансового ринку сформувався в США в 60-і роки (зараз нараховується понад 6,5 тис. одиниць). Їх діяльність не має нічого спільного з кримінальним «вишибанням боргів» і суворо регламентована законодавством.

У нас ситуація є дещо іншою. Це пов'язано з тим, що з моменту появи перших спеціалізованих організацій пройшло майже два роки. Крім того, колекторський бізнес в країнах СНД зараз перебуває за рамками правового поля, оскільки немає закону, що прямо регулює даний вид діяльності. З іншого боку, у населення майже відсутня культура «життя в кредит». Багато клієнтів банків просто не розуміють, на яких умовах їм надаються кредити, для деякого з них дивним є те, що кредити взагалі потрібно повертати.

Основними учасниками колекторських агентств є банківські установи та їх клієнти (Рис. 1).

Успішна реалізація праці колекторських агентств повинна відповідати певним вимогам-принципам: